

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 17. V Ljubljani, 1. septembra 1878.

Tečaj XVIII.

Bosna in Hercegovina.

Da lože razumemo zgodbe, ki se sedaj verše v Bosni in Hercegovini, ogledimo si nekoliko ljudi in deželo.

Bosna in Hercegovina, od l. 1865 združeni v jeden viallet (deželno poglavarstvo), ste na severo-zahodu Evropske Turčije. Do berlinskega pomirja je obsegalo to poglavarstvo 1134 □milj, kraj ki ga zaseda naša vojska, se ceni na 980 □milj. Na vzhodu mu je meja kneževina serbska, ob meji je Javorovo gorovje in reke Vuvac, Lim in Drina; na severu delajo mejo reke Sava, Una in nekaj tudi Glina proti Hrvaškem in Slavonskem, na zahod meji na Dalmacijo in ob jugu na Montenegro, Albanijo in pašalik Priština.

Dežela je zelo gorata, na vzhodu Dinarskih alp je cela versta skupnega gorovja, ki se vzporedno raztega od severo-zahoda na jugo-izhod. Najbolj zanimive verste je na severo-zahodu Kozarac in planina Germec; na vzhodu ob spodnjem Verbasu planina Ljubac; dalej proti jugu se polagoma znižuje planina Vitorga, planina Radovan (660 mtr.) in Vlahic (340 mtr.) Dežela, ki je pri Mostaru znižana, vzdiguje se na jugo-vzhod zopet do 2000 mtr. višočine. V sredi dežele raztezajo se obraščena berda Ljubisnër-ja, pri Sarajevem je valovita vizravan Romanja, na severo-vzhod so enake planine kakor Majevica. Med temi gorami se raztezajo razsežne, visoko ležeče doline, ljudstvo jih imenuje polja; naj imenitnejša so tista pri Dovnem, Livnem, pri Glamoči in Kuprešu. Ravnine so le neznatne poleg Save, Drine in Bosne.

Vodá ima dežela mnogo, mnogo, razen Save, ki pa je samo ob meji, so naslednje reke najzanimivejše: Bosna, poglavitna reka, ki deželi

daje ime, izvira kakih 15 klm. od Sarajeva v gori Igman, pri Šamacu se izliva v Savo in je poprek široka 24 klm., od Maglaja naprej je plavna. Drina pride iz Homa (Holma), sedaj pod Černagoro, ima veliko dotokov, dela nekaj časa tudi mejo med Bosno in Serbijo in se izliva pri Rači v Savo. Una pride iz Like, od Novi do Jasenovca, kjer se združi s Savo, dela mejo Bosni in Hrvaškemu. Neretva (Narenta) izvira v gorovju Volnjak, stopa pri Metkoviću v Dalmacijo in se izliva v jadransko morje; Verbas izvira med gorama Sec in Raduša, in se izliva pri Svinjarevem v Savo. Kakor se vidi iz porečja, naklanja se Bosna od juga na sever, v Hercegovini se pa dežela naklanja od vzhoda na zahod. Tudi nekateri jezera so tam, najzanivnejši je „Jezero“, katero napravlja rečica Pliva.

Obnebe je po legi kraja južno, ker je pa veliko gorá, voda in šum, je veliko osornejši, kakor v drugih krajih Evrope pod isto zemljepisno širjavo. Po gorah ostane sneg od oktobra do maja, na višjih krajih leži še dalje. Po nekaterih krajih razsajajo vsako leto hudi viharji, ki veliko škode napravijo. Burji razpostavljena je Hercegovina in Kupreško polje. Močvirje je poleg Save in Neretve.

Dežela je bogata prirodnin, in pri dobrem gospodarstvu bi bila lahko zelo cveteča. Izvzemši gola berda v Hercegovini je velik del dežele obraščen z gozdi. Med drevesi se najbolj ponaša hrast in bukev. Žito vsake vrste tam raste, v Ljubučki tudi riž. Sadja je veliko, znane so posušene slive iz Bosne. Vino raste pri Mostaru, tam raste tudi vsake vrste južno sadje. Poglavitno bogastvo dežele je pa v čedah domačih živali. Po gozdih je veliko divjačine. Nekdaj so se zelo pečali z rudarstvom, tudi obert je bil znaten, a sedaj je vse propalo.

Dežela, ki se ima zasesti, šteje 1,250.000 duš, poprej sta imela Bosna in Hercegovina skupaj 1,350.000, od teh jih pride na Hercegovino kakih 300.000. Prebivalci so vsi Serbi, pravih Turkov je silo malo, a strogo se ločijo po veri; mohamedanov je okoli 450.000, pravoslavnih 650.000 in katolikov 150.000. Mahomedani imajo svojega verskega poglavarja Mufti-ja, pravoslavni metropolita in dva škofa, katoliki pa frančiškane, provincijal je v Suteski, judje imajo svojega nadrabinerja.

Dežela je bila razdeljena v 7 sandjakov (kresij) in ti razpadejo zopet v okraje (nahije). Na čelu vijaleta je bil vali (gubernator). Vradnike so imenovali v Carijgradu in ti so bili pravi Osmanje. Vladen jezik je bil turški, in pri najmanjši obravnavi je bilo treba tolmača.

Zemlja je po večem mohamedanom v lasti, prebivalci v vaseh (kmetje) nimajo zemlje in so podložni begom, agom in spahijem. Begovi in age so potomci domačega plemstva, spahi, naseljeni turki (nekako feudalni vitezi), a sedaj so pomešani z begovi. Kristjane zatira turška gospôda, pravoslavne še njih škofje, večidel Greki (fanariotje). Katolikom je v tem obziru bolje, šole imajo le katoliki, ki pišejo z latinico. — Pravo-

slavni pišejo v azbuki; na deželi niso smeli šol imeti, tudi po mestih le malokje, cirilica ima v sebi nekaj deržavi turški nevarnega?!

Poglavitno mesto je Sarajevo, na obeh bregovih Miljačke. Ima nekaj na 4.500 hiš in 45.000 ljudi, po večem mohamedanov, kakih 4.500 je Gerkov, 500 katolikov, 3000 judov in nekaj nad 1000 ciganov. V Sarajevem je bil vali (gubernator) višji sodec, mufti, metropolit. Od l. 1850 imajo tudi velevlasti tam svoje konsule.

Poglejmo še ceste, ki vodijo v deželo in po katerih je naša vojna v deželo prišla. Jedna teh, po kateri je vže princ Evgen l. 1697 marširal v Bosno, pelje od Turškega Broda čez Dervent, Doboj, Maglaj, Žepče, Zenico v Sarajevo in je dolga 29 milj. Ta cesta je skoz in skoz vozna, bosniški vozovi jo prevozijo v polčertertem dnevu, prejaha se v 30 urah. Po tej cesti se je pomikal general Filipović z glavno armado (13. vojnim kardelom in 6. divizijo).

Druga cesta pelje od Save in sicer od Berbira, Stari Gradiški nasproti, čez Banjaluko, kjer se zedini s cesto, ki pelje iz Novi in potem gre čez Jajce in Travnik tudi v Sarajevo. Po tej cesti je šla 7. divizija, vodil je jo princ Würtemberški.

Tretji prehod čez Savo je bil pri Šamacu, po njim je šla 20. divizija pod Szaparijem; cesta vodi čez Gradačac in Doljno Tuzlo v Zvornik, in od tod čez Kladanj tudi v Sarajevo.

Druga cesta gre pa naravnost iz Dalmacije skoz Hercegovino v glavno mesto in sicer iz Metković in dolino pri Neretvi čez Mostar in Konjico.

Ta skoz in skoz prevozna pot je le 24 milj dolga, tedaj naj krajša pot od avstrijske meje v Sarajevo. Še bolj važna je, ker veže Mostar sè Sarajevim. To pot je imela prehoditi 18. divizija f. m. l. Jovanoviča. (Znano pa je, kako je Jovanovič svojo armado nepoškodovano čez stermo gorovje vodil, in Turke, ki so ga ob prekopani cesti čakali, za nos zvodil.) —

P o ž e n č a n.

Kakor z manjšimi učenci, tako tudi sami s sabo napak ravnamo. Mi se učimo dogodovščine, šeg, jezikov nekdanjih in novih narodov; li slavensko je bilo do današnjih časov v tistem kotu, kamor se mečejo nepotrebne berkljarije. Pri ptujem se vlečemo za eno čerko, v domačem ne maramo za cele bukve. V ptuje smo zaljubljeni zato, ker je ptuje; domače merzimo zato, ker je domače. Ker sami nismo domačega čislali in se ga učili; kdo se je bil od nas kaj v stanu tudi v domačem naučiti?

Oh mladenči, mladenči! vsaj vi bodite za se in za svoje rojake Slavenci; saj se domače slavenskega naučiti za vas ni težko. Če molčim od nemščine, ki je učenim stanovom potrebna zavolj naše zveze z nekaterimi nemškimi deželami, ker so z nami pod eno krono, se mi dalej

učimo francozkega, laškega ali pa tudi angleškega. Ako se kdo teh jezikov kake štiri leta uči, vendar če ne govori s Francozi, Lahi ali Anglezi, toliko zna, da umé bukve. Ko se pismenosti zuči, je treba, če hoče ptuji jezik znati, da bere in bere bukve, da se vadi v pismenih sostavkih, da se pogovarja s ptujci, da jih zvesto posluša in vadi svoje usta ptujo besedo prav lično zgovarjati. Koliko pri teh ptujih naukih zanj časa preide! Domače pismenosti se zna, kdor se družega še ni učil, v dveh letih dobro izučiti; če je pa že v drugih jezicah, postavim v nemškem in latinskem, vaje, kako pismenost gre, se je v stanu tudi v enem letu naučiti. Ako potlej za kratek čas kake domače slovenske bukve bere, se tudi čistiši besede zuči. Kdor hoče pa v slovenščini še kaj več vedeti, in se kacega družega slavenskega narečja naučiti, potrebuje kacega pol leta s pismenostjo, da spazi razločke med svojim in sosednjim narečjem, potlej če kake bukve znanega vsebka bere, se priuči sosednjega narečja, da sam ne vé kdaj. Tako se je v stanu v nekterih letih, ko bi se bil sicer naučil komej enega ptujega jezika, zučiti književno-ilirskega, českega, poljskega in ruskega. Kar tiče živo besedo ali izrekvanje, si je v stanu le-tó prilastiti, če li enekratli sliši svoje slovenske sosede. Kako bo to lepo, če bote znali mehko in ljubeznivo ilirščino, prijazno češčino, ali če bi možko rusko ali poljsko govorili, ino vendar je vse to prav za prav domače. Zraven tega bote pa tudi lahko brali bukve, katerih je že dosti pisanih, pa jih bo še čedalje več, in Slavenci — sploh rêči — pišejo važne ter koristne rêči.

Z domačo slovenščino bote lahko koristili nižjim stanovom pa tudi izobraženim. Nižji stanovi potrebujejo marsikaj podučnih bukev, katerih morajo zdaj pogrešati. Če bote pa kaj za izobražene pisali, utegneta pisati v književno-ilirskem narečji, ker nam je ta najbližji. Pri učenih predsebkah si je pa tudi misliti, da so za bolj vešte bravce, in da učena beseda li med več milijonmi ljudmi za se zadostno število bravcev in podporenj najde. Kar je književno-ilirskó, se more še domače imenovati, kakor je nemškim Švajcarjem in Braniborcem književna nemščina domača. Ako se vam pa kaj višega zljubi pisati v domačem narečji, si je misliti, da so tudi drugi sosedje pri svoji izobraženosti vešti le-tó umeti.

Nikar ne mislite, da vam odsvetujem se kaj ptujega učiti. To je prav, če se ptujih jezikov učite ino tudi ptuje bukve berete. Toda če se ptujega učite, vas to ne zgovarja z domačim toliko nemarniše delati. Če se od inostrancev vsega učite, se pa učite tudi (to) svoje toliko čislati kot oni (to) svoje čislajo ali so čislali.

Rimljanje so otroke koj od začetka vadili čisto po domače govoriti. Lepo vedenje jim je bila prva, čista domača beseda pa druga skerb. Ta skerb je bila priporočena sešbno materam samim, dojniam in služabnikom. Naročali so jim skerbeti kar največ mogoče, da jim ni kdaj

ino drugi niso nekaj nobenega književstva imeli, od neba jim tudi bukve vseh učenostnih razdelkov niso padale; sami so se dolgo trudili ino trudili, ter zapisovali svoje premišljenja, opazke, najdenja. Spredniki so naslednikom v učenostih služili za poslombe, da so le-ti po večstoletnih trudih pritiščali v učenosti na današnje stopnje. Nam še toliko stoletnega prizadevanja ni treba, ker nam za podsломbe služijo lahko ptujci, da na njih dela po svoje zidamo lahko naprej.

To vse so začeli že marsikteri izmed naših rojakov spoznavati, in od tod pride, da se je, morem z veseljem reči, neka boljši misel med nami začela, da bolj domač duh med nami vleče, in da je število naši književnosti nevdanih začelo čedalje manji biti. Oh rodoljubje, rodoljubje! prešini s svojimi iskrami vse naše brate in sestre. Do zdaj te še skoraj po imeni nismo poznali, zato smo bili pa tudi tako deleč prišli, da so nas ptujci „Sklaven“ namest „Slavence“ imenovali. Kdor se sam zametuje, kdo bo tacega čislal?

Ljubi moji mladi prijatli! hrepenite po rodoljubji. Rodoljubje pa v tem obstoji, da čislamo svoj materinski jezik, da znašamo iz mnogih virov domačo dogodovščino, da spoštujemo za našo domovino zaslužne sprednike in verstnike; da si prizadevamo le-té tudi posnemati; da se tudi učeno po domače pomenimo; da vse učenosti in umetnosti svoji domovini in slavenskemu duhu primérjamo; da spoštujemo stare šege svojih sprednikov, ako niso pregrešne in ne zaslužijo imena razvad; da se v oblekah in v vsem zunanjem obnašanji kažemo omikane Slavence; da imamo zraven kerščanske ljubezni, ki smo jo do vsacega imeti dolžni, še nekako posebno naklonost do svojih rojakov. Kdor bodete premožniši, bodite tudi Cojzi, to je podpiravci in dobitljivi očetje vsega domorodnega, saj je častitljivo in sladko za občji prid domovine podeliti kake darove. To se imenuje rodoljubje, ktero je bilo pri nas do zdaj skoraj vse neznano, pri družih narodih se pa že celó zminja v domorodno oholost (Nationalstolz). Z rodoljubjem vam bo vse po domače in tako nekako prijazno, da ni izreči. Z rodoljubjem navdani si bodete slavo neprehoma služili z lahkoto in z veseljem.

Dopisi in novice.

— **Iz Radoljskega okraja.** Učitelji tega okraja imeli smo svojo letno skupščino dné 18. julija v šolskem poslopji v Begunjah. Spored bil je sledeči: 1. Opazke c. k. okraj. šol. nadzornika. 2. Jezikoslovni nauk v ljud. šoli, da se z njim zadostí minist. ukazu dné 5. aprila t. l., št. 5316. 3. Praktična sestava predpisanega šol. inventara. 4. Volitev poslanca v dež. uč. skupščino. 5. Volitev stalnega odbora in bukvarničnega odseka. 6. Samostalni navséti.

K zborovanji došli so vsi učitelji (10) razun enega in 5 pomožnih učiteljev; a iz med duhovščine ni došel nobeden, akopram nekateri namestujejo

učitelje. — Skupščino sta tudi sè svojim dohodom počastila c. k. okrajni glavar g. J. Dralka in en učitelj iz Kranjskega okraja. — Da je gosp. glavarju na šoli obilo ležeče, in da se za njo zanima, pokazal je sè svojim jako podbudnim govorom, katerega hočem pozneje kolikor moč omeniti, in tudi s tem, da je bil ves čas zborovanja navzoč.

Gospod c. k. nadzornik odpre zborovanje točno ob 9 uri dopoldne s kratkim, toda jako jedernatim nagovorom in prijaznim pozdravom do zbranih. — Voli si na to namestnika g. J. Trojar-ja, a skupščina voli g. g. Medica in Ribnikarja za perovodji. Gosp. nadzornik prestopi potem k prvi točki sporeda, ter naznanja svoje opazke pri nadzorovanji blizo tako-le: Kar napredek zadeva, kaže se, da šole napredujejo, a vendar je sem ter tje marsikaj pomanjkljivega, kar bo de treba odstraniti in zboljšati; posebne pomanjkljivosti so pri uredovanji (spisovanji) uradnih (šolskih) spisov, posebno zapisnika (matrika), tednika in inventara omeni, da pri eni šoli ni dobil nič uradnih spisov, še celó šol. zapisnik (katalog) ponavljavne šole se je pogršel; on priporoča prav živo, da se v prihodnje vse one pomanjkljivosti odstrané, ko je čestokrat na uradnih spisih mnogo ležeče. Kar razdelitev učencev v oddelke zadeva, pravi, da naj se gleda bolj na sposobnost, nego na starost učencev, kajti sè slabo razdelitvijo si učitelj sam trud pomnoži, napredek ovira in tudi svojo sposobnost (?) kaže. — Nadalje priporoča snago v šoli in pri učencih, na kar se tu in tam premalo gleda. —

Petje, pravi, da je v enih šolah dosti dobro, v enih slabo v enih se pa celó nič ne vadi, in dotične učitelje opominja, da naj skerbé, da v prihodnje tudi v tem predmetu zadosté. Jezikov nauk, pravi, da se premalo uči, in da je kar ta predmet zadeva samo s 6 šolami zadovoljen, ko v teh je dobil, da uže učenci I. oddelka izpisujejo v posebno knjižico jezikoslovne naloge, on priporoča na jezikov nauk posebno paziti. Slednjič priporoča še, da naj pazimo, da bo de vsaka šola v kratkem oskerbljena z vsimi predpisanimi učnimi pomočki.

O II. točki poroča g. J. Trojar. On naznanja in kaže važnosti, korist in namen jezikoslovnega nauka v ljud. šoli, a kako naj se uči in vadi, da se željeni smoter hitreje, leže in gotoveje doseže, tega nam ni omenil. On pristavi h sklepu, da nima kaj družega omeniti, ker mora to vsak znati, kako se ima ta predmet učiti, in da ima vsak svojo in drugačno metodo, ki mu naj bolje ugaja, a kaj in koliko se ima jezikov nauk učiti, je določeno v učnih črtežih. A jaz mislim, da, ako se kaka točka obravnjuje, treba je naznaniti navod, po katerim poročevalec uči, ali misli, da je naj sigurneje, kajti z obravnavo in svojo izjavo da poročevalec priliko, in izzubi tovariše, da tudi oni potem svoje misli in navode naznanijo, kajti nihče ne more terditi, da je ta ali ona metoda popolnoma, da bi se ne dala izboljšati, akopram znabiti se doseže z njo željeni smoter, in za to se tudi take točke v spored stavijo, ki so obravnave in razprave potrebne, da se kolikor mogoče enako povsodi uči, a ne vsak po svoje. —

O tretji točki poroča g. Ant. Gogala. On kaže dejansko na šolsko tablo, ter pojasnjuje in kaže predal za predalom, kaj in kako se ima kaka šolska last v dotične predale zapisovati. A ko g. poročevalec en predal v obrazcih dodati hoče, mu g. Thuma kar naravnost oporeka, in pravi, da on ne pozna in tudi ne sprejme nobene svojevolne doklade predalov in spremembe, in zahteva od g. poročevalca, da ostane natanjko pri obrazcih, ki so nam od c. k. okraj. šol. sveta došli, in v rabo priporočeni bili. Nadalje, ko je g. poročevalec rabil pri razlaganji preveč ptuje, nam nerazumne besede, opominjal ga je zopet g. Thuma, da naj ne rabi nerazumnih španskih izrazov, ampak da naj nam po domače stvar pojasni in razloži. — Ko si pa učitelji nismo mogli takoj vsega natanjko za-

v pričo otrok iz ust ušla kaka beseda v napačnem pomenu ali spačeno zrečena (*Ante omnia ne sit vitiosus sermo nutricibus. — Has primum audiet puer, harum verba effingere imitando conabitur. — Non assuescat ergo, ne dum infans quidem est, sermoni, qui dediscendus sit. Quintil. lib. 1. cap. 1.*); zato da bi prvi vtisi otrok ne bili k navadi, ktera je druga natora, in ktero je sčasoma skorej nemogoče premeniti (*Multa linguae vitia, nisi primis eximuntur annis, inemendabili in posterum pravitate durantur. Ibid. cap. 2.*). Rimljanje so sicer otroke najprej začeli učiti greškega, pa kmalo za tim so jih učili latinskega, ino pa oboje v štrici. Za gregovščino ino latinščino — za vsako posebej so imeli druge učnike. Ako so izmed obeh jezikov ktere- rega kaj bolj obražali, je bil domač tisti, ker so ga edinega pri očitnih opraviilih rabili (*A sermone graeco puerum incipere malo. — Non longe latina subsequi debent, et cito pariter ire. Ibid. cap. 2.*). Rimljanje bi bili, celó ob časih skupnovladanja, kmalo mislili, da so svojemu narodu storili kako nečast, ali ga zaničevali, če bi bili s ptujci, bodisi v Rimu ali sicer po njih deželah, kako drugači kot latinsko rabili (*Illud magna cum perseverantia custodiebant, ne Graecis unquam, nisi latine, responsa darent. — Quo scilicet latinae vocis honos per omnes gentes venerabiliter diffunderetur. Nec illis deerant studia doctrinae: sed nulla non in re pallium togae subijci debere arbitrabantur; indignum esse existimantes, illecebris et suavitatis litterarum imperii pondus et auctoritatem domari. Val. Max. lib. 2. cap. 2.*). Plutark opomni v življenji Katona Censorja, da je bilo namreč vsкупno vladanje tega Rimljana po opraviilih poslalo k Atenjanom, in da je pri tej priložnosti mislil, nič drugače jih ne sme ogovarjati kot po latinsko, dasi je ravno dobro znal greško (*Cicero v svojih spisih: „Od starosti“ pravi, da je Kato od sebe djal, da je bil že star, ko se je greškega izučil [litteras graecas senex didici]. Vendar pa še ni imel petdeset let, ko je storil pot, od ktere je tukaj govorjenje.* Ciceronu so celó očitali, da je s samimi Greki po greško govoril. *Verrin. 6. n. 147.* Pavel Emil je res s peržanskim kraljem, ktere- ga je bil premagal, govoril greško, pa to je menda storil iz spoštovanja do njega, zlasti pa še zato, ko ga je nesrečnega vidil. *Liv. lib. 45. n. 8.* Oh, nam še dosti in dosti manka, da bi bili tako vneti za svoj domači jezik in da bi toliko zanj storili, kolikor so Rimljanje za svojega storili.

Ako se od ptujcev vsega radi učimo, učimo se od njih, še enkrat rečem, (to) svoje toliko obražati, kot oni še zdaj (to) svoje obražajo. Še dandanašnji ravno tako, kot nekda Rimljanje, vsi izobraženi narodi, Nemci, Anglezi, Francozi, Lahi in tako dalej po svoje govoré, pojdi jih poslušat že v njih mesta, ali če so kje drugej. Vse mogoče si prizadevajo svojo besedo čistiti, lišpati, obogatiti, po svetu razširiti. Za najboljši učene izdelke svojega jezika obetajo in plačujejo velike darove, da tako bolj vnamejo gorečnost.

Kako se je pa pri nas godilo in se še godí? Če pri nas prideš v mesta ali gradove, najdeš nas Slavence podobne slavčikom, ki svojo

premisljeno lepo pesem pozabljujejo ino med sabo tako ragljajo in reže, kakor slišijo srake ali šoge po svetu. Če se kdo vloti kacega razdelka domače književnosti, se mu nekteri posmehujejo, za besedno zalogo ali slovar mu svoj bližnji kraj Slavenskega odločijo, da naj s timi malo besedami, ki so tukaj in pa dandanašnji med prostim ljudstvom znane, po slavensko pa ptujcem kos piše. Za plačilo ga pa nazadnje zasmehovanje čaka, ker ni v stanu vsem vstreči, ko vsak svoje hočejo. Za nekterega je dosti, da ga boš razžalil, če li začneš okoli naše slavenščine kaj berskati in prah od nje trebiti. Pa kaj bom odgrinjal zastarane rane, ker vem, da jih nismo v stanu ne jaz, ne kdo drugi ozdraviti! Kaj ne, ljubi moji, da bi bili nespametni, kdor bi vojake tako dolgo spoštovali, dokler bi le-ti v desko streljali ali od ptujih kraljev najeti se serčno vojskovali; ko bi pa za našo domovino, za našega cesarja orožje zgrabili, bi se jim smejali rekoč: „Ko družega ne vedó delati, se pa za domovino potegujejo“. Lih nekako tako bi bil nespameten, kdor bi koga zavolj ptujih znanj spoštoval, zavolj domačih bi ga pa zaničevati začel.

Nekteri bo rekel: Kaj bi se ukvarjal z domačim književstvom, saj se nimam iz njega nič naučiti, ker ni raznih bukev; za silo pa me že ljudje umejo, kar jim pravim. Tacega opomnim pomisliti, da je podoben kmetu, kateri obdeluje ptuje polje, svoje vinograde, njive, travnike in vert pa zapusti. Ako mu kdo reče: Ljubi moj, ti bi bil bolj pameten, če bi svojo zemljo obdeloval, mu le-ta odgovori: Kaj hočem s svojo zemljo; terte semtertje redko stojé, po njivah je vse s travo in plevelom preraščeno, po travnikih so rujave, gole terišča, na vertu so še nekatere stare, vse polomane drevesa: mar hodim sosedom pomagat; tu pšenico in ajdo žanjemo, sadje pobiramo, sena cele kupe napravimo, grozdje tlačimo, vino pijemo, jesti dobim in še kaj zaslužim. Kaj ne — tako kratkovidnemu revežu je tak nauk dati: Ti svojega zemljišča ne zapusti, nograd zasadi, otrebi, pognoji, obdelaj; njive pognoji in obsej, ter daj setev opleti; travnike tudi pognoji, vodo na nje napelji, s travnimi semeni jih potrosi; verte zasadi, divjake pocepi, staro drevje omaži. To bo za te najlepši čast, najboljši dobiček. Tebi in tvojim otrokom sčasoma ne bo treba k sosedom hoditi si z najemščino kruhek služiti; vam bo domača zemlja obilno živeža dala. — Tistim, ki po inostranem književstvu svojega prida iščete, ravno tako rečem: Trudite se po polji ptujega književstva; med tim časom pa obdelajte tudi domače književno polje, vsak po svojem stanu. Natoroznanci, botanikarji, modroljubci, lekarji, pravičarji, duhovni in vsi svoje domače književno polje obdelujte. Tako boste vi in vaši nastopniki nazadnje iz domačega sveta spravljali obilni sadež.

Vse presodke na stran pustite in po pameti s hladno kervjo presodite, ali ni res, kar pravim. Saj veste, da Francozi, Anglezi, Nemci

enoglasno g. g. Sadar in Kuster. Med tem dospel je skupščini telegram iz Černomelja od strani blagega sobrata in prihodnjega šmartinskega učitelja gosp. Nikolaja Stanonik-a, ki je s toplimi izrazi vošil skupščini dober vspeh. Gosp. pervosednik je telegram glasno predbral. Za tem prestopil je na III. točko dnevnega reda, govorivši o postavah in zakonih, ki so izšli med letom. Djal je, da po večjem so znani že po okrožnicah; speciélno je vender še omenil dveh ministerskih ukazov, onega namreč od 5. aprila 1878, štv. 5316, ki graja preslabi napredek v jezikoslovju, slovenskem in nemškem, ter določuje, kako naj učitelji postopajo posebno v oziru na one učence, ki nameravajo prestopiti v srednje šole. Drugi ukaz je od dné 7. aprila 1878, in govori o določilih sprejetja učencev v prvi (nižji) razred srednjih šol.

IV. točka dnevnega reda obsegala je opazke g. pervosednikov o priliki nadzorovanja posamesnih šol. V obče izrekel nam je svojo zadovoljnost, ker so njegove opombe o zadnji konferenci rodile dober vspeh, in je v obče šolstvo po vsem okraju napredovalo. O šolskem obiskovanji je omenil, da je tu in tam še vedno pomankljivo, kar je že stara nadloga; zato nam je pa govoril na serce, naj stariše za šolo vnemamo; pa naj tudi skerbimo, da poduka nikdar ne opustimo, kar ljudstvo koj zapazi, in ima to potem gledé šolskih zamudeb za pretvezo, češ: saj učitelja tudi ni vselej doma. — O šolskih poslopjih je omenil, da so tu in tam slaba. Se ve, da za to ni delal nas odgovorne. — Kar zadene učne pripomčke, se je g. nadzornik potožil, da so o tem marsikje dovolj na slabem. Vsaj najpotrebnejše stvari, n. pr. zemeljno oblo, računski stroj, potrebni zemljevidi, termometer in enake stvari naj bi se pri vsaki šoli omislile, za kar naj učitelj dotične predstojnike, pa tudi premožnejše stariše pridobiti skuša, da šoli take stvari preskerbijo. — Zarad klopi je bilo omenjeno, da imajo malokje tintnike vdelane, kar naj se omisliti skuša; — tudi šolski vertovi so malokje, kar naj se tudi zboljša; — vertovi pa naj se rabijo povsod v prvi verstí za poduk v sadjereji; oziroma šolskih spisov priporočana nam je bila posebno natančnost in popolnost; pri sestavi zaznamka naj gledamo na to, da se priimki pišejo pravilno slovenski, kerstna imena pa naj se ne rabijo hervaska ali serbska, n. pr. Franjo, Vekoslav, Srečko, Miroslav i. t. d., ampak domača slovenska, ker je tako gotovo tudi starišem naj bolj po volji. Knjigo o odpustu nam je g. nadzornik tudi priporočil, naj jo rabimo v to, za kar je, in naj vsaki otrok, ki zapusti šolo, dobi svojo odpustnico (Entlassungszeugnis). O šolskem poduku govoril je g. nadzornik prav obširno in tudi zeló temeljito. Pred vsem povdarjal je, da je disciplina v šoli prva podlaga dobrega napredovanja, ona je nji »conditio sine qua non«. Priporočal nam je skerb za disciplino s toplo besedo. O privaji pazljivosti govoril je, da bi bilo bolje, ako bi se v prvih 2 — 3 tednih v šoli tudi prav nič drugega ne podučevalo, ampak se le na to gledalo, da bi se otroci reda, poslušnosti, pokojnosti in pazljivosti privadili, kar je glavna podlaga dobrega napredka. Za vzbujenje in vzderžanje pozornosti od strani otrok nam je g. nadzornik priporočal, naj vselej vprašanja prej zastavljamo, in še le potem pokličemo učenca, kateri naj na to odgovarja. —

Potem je prestopil g. nadzornik na opazke pri posamesnih podukih. Pred vsem nam je povdarjal natančni učni red, in veleva, naj se učni črtež (Lehrplan) gotovo vselej o pričetku šols. leta okr. šolskemu sovétu predloži v pregled in poterjenje. Gledé ukov nam je bilo priporočeno, da naj imamo posebni pozor na glavne predmete: branje, računstvo in pisanje. Bere naj se glasno, ter naj se berila (t. j. berilni predmeti) obravnavajo rečno (sachlich) in slovniško (gra-

matikalisch). Nemška berila naj se poslovenjujejo, da otroci umejo, kaj berejo; pri onih pa, ki so nemščine že bolj zmožni, naj bo terminologija nemških berilih nemška. — Pri računstvu naj se pazi na to, da združujejo učenci naloge vsi, in naj se ima pri nalogah posebni ozir na djanjsko (praktično) življenje. — Pri pisanji naj se gleda strogo na to, da otroci prav sedé; priporočevale so se nam osobito Musil-ove pisanke, vendar se pa niso izključile tudi Pokornil-lesarjeve pisanke, ker so zaradi predpisov v zgornjih verstah priporočila vredne. (Gosp. pervosednik izrekel je tu misel, naj bi se pri deželni uč. konferenci tudi o tej stvari kaj govorilo). V oziru slovnice nam je bilo priporočeno, naj bi se po ljudskih šolah bolj natančno gojila, in naj se ne obravnava samo le uk o samostavnih, prilogah in glagolih, ker to je premalo. — Kar zadene realije (zemljepisje, zgodovino in naravoslovje), rečeno nam je bilo, naj se to ne uči preobširno in v posebnih urah, ampak naj se vpleta med branje in med kazavni uk, ker to na taki način te predmete nekako mikavne dela. Kolikor je moč, naj se ti uki poodčitujejo sè slikami. Zemljevidi naj se rabijo le taki, katere dovoljujejo sl. šolske oblastnije. Pri zgodovini naj se oziramo le na avstrijsko povestnico. — Za pravopisje (diktando) nam je bilo priporočeno, naj se za narekovanje nalog jemljejo taki predmeti, ki so jih otroci že prej brali. — Ker je telovadba v šolah po deželi gledé orodja pretežavna, priporočevale so se nam le bolj proste telesne vaje, ki naj ne terjajo predolge; dobro pa je, ako se telovadi vsaki dan po kakih 10 — 15 minut, in sicer med 2. in 3. uro. (Po mojih mislih prav moder sovét. Pis.) Glede petja se je izrekla pohvala, da je povsod dovolj dobro; zaradi uka o kmetijstvu pa je bilo povedano, da se le malokje goji; sadjereja tudi le tù in tam, toraj nam je bilo priporočeno, naj se za te nauke bolj vnamemo. — Konečno nam je gosp. nadzornik naznanil, da bomo potnino letos prec po konferenci izplačano prejeli, kar smo menda vsi radi slišali. —

Po opazkah gosp. nadzornika spoznali smo lahko, da njegovo oko od leta do leta bistreje postaja, kar je lahko vsakemu učitelju skrivni opomin, da naj v svoji šoli zboljša, kar je pomankljivega. Vsak, kdor hrepeni po napredku, take opazke rad in pozorno posluša, in si jih obrača v prid. S tem rešena je bila IV. točka.

(Konec prihodnjic.)

Iz seje c. k. dež. šl. sveta za Kranjsko dné 9 avgusta 1878.

Dnevni red je bil:

Deželni odbor se ima naprositi, da izdela prihodnji sesiji kranjskega deželnega zbora postavo, ki se tiče plače, katero imajo dobivati učitelji, vojaki, dokler so v vojaški službi.

Za šolo v Dovskem je bilo privoljenih 700 gl., a za šolo v Čatežu 300 gl. iz normalne šolske zaloge.

Ker se ima v Kočevji ločiti vodstvo dekliške šole od vodstva deške šole, se ima obravnati z normalno šolsko zalogo zastran stanarine za nadučiteljico, a z deželnim odborom, da se zviša plača tretjemu in četrtemu učitelju.

Na Studencu (Bründl) se ima prihodnje šolsko leto pričeti nova šola, in določila se je plača učitelju.

Začasni nadučitelj Jernej Vrančič v Moravčah je imenovan s stalnim.

Ljudskemu učitelju v vojake poklicanemu se je odločila mesečna podpora.

Poročilo okrajnega šolskega sveta, da se ima dati ljudskemu učitelju pokojnina iz milosti, se je napotila deželnemu odboru.

znamovati, obljubil nam je g. okrajni glavar, da bo pustil načert po g. Gogalo-vem inventaru prepisati, in bode krožil pri vseh učiteljih, da si ga slednji natanjko ogleda in prepiše; kar je bilo vsem jako po volji. A gosp. glavar sam omeni, da ovi obrazci niso še v rabo odobreni, ima pa upanje, da bodo. *)

Pri volitvi poslanca v dež. uč. skupščino bili smo pa zelo nesložni, ako-ravno nas je bilo malo število, komaj 10, kateri smo imeli volitveno pravico, in vsled nesloge bilo je treba dvakrat voliti, kajti pri prvi volitvi ni nihče nad 3 glase dobil, pri drugi pa je dobil g. J. Trojar 6 in M. Kovšca 4 glase; tedaj je g. Trojar bil izvoljen.

V stalni odbor pa so bili voljeni: g. g. Thuma, Kovšca, Medic in Rib-nikar. V bukvarnični odsek pa: g. g. Medic, Thuma, Trojar, Kovšca in Ribnikar.

Pri samostalnih nasvétih oglasi se prvi g. Klopčič in omeni premembo šolskih knjig, a beseda se mu pristriže, s tem, da bode gotovo dež. uč. skupščina o tej reči pretresovala.

Drugi se oglasi g. Ribnikar in stavi predlog, da naj se okrajni šolski svet prosi, da za letos sklep šolskega leta na 7. septembra določi, da bode učiteljem, katere bi bila volja, mogoče vdeležiti se kot poslušalci dež. učit. skupščine. Ta predlog je bil enoglasno sprejet, **) (a okrajni šolski svet ga ni poterdil, ampak, opozoré učitelje na §. 31. šol. in uč. reda zaverigel).

Ko se nihče več ne oglasi, poprime gosp. okrajni glavar besedo, ter s krepkim in gladkim govorom učiteljem prav živo priporoča, da svoj važni in imenitni stan vestno in natanjko spolnujemo. — On priznava, da imajo učitelji nasproti kraj. šol. svetu in občinarjem čestokrat težavno in sitno nalogo, a pravi, da v takih slučajih, kedar gre za korist šole, treba je pogumno in odločno postopati. — Nadalje daje nasvete, kako naj ravnamo in postopamo pri sestavi »Kazala« šolskih zamud in pri kazenskih nasvétih, kako imamo skerbeti pri sestavi proračuna za šol. potrebščine, da šola dobi, česar potrebuje pri učenji, ob pravem času.

H sklepu pa se posebno živo priporoča, da na vso moč skerbimo, da bode mladina imela pravo ljubezen, udanost in pokorščino do presvitlega vladarja. Pri tem priporočilu oziral se je v blaženo — Nemčijo in omenil, kam pripelje strast celo izobraženega človeka (gotovo je mislil na cesarjeve napadnike), ako se mu že v mladosti ne vcepi v serce ona potrebna ljubezen in udanost. — V to sverho posebno priporoča, da si vsaka šola omisli primerno podobo presvitlega cesarja, in tudi bi bilo želeti, da bi zraven podobe presvitlega cesarja, tudi podoba presvitke cesarice kinčala šolske stene. Na to sklene svoj jako podbuden govor s 3kratnim »slavo« klicom na presvitlega cesarja.

Ko se nato g. Thuma g. glavarju in g. nadzorniku v imenu skupščine zahvali in vsakemu posebej »živijo!« zakliče, se zborovanje sklene ob $\frac{3}{4}$ 12 ure.

Po zborovanji podali smo se nekateri k g. Šturmu v Poliče, da smo tudi želodec zadovoljili, a Dolinci podali so se takoj v Lesce, da so se potem s

*) Jaz ne umejem, kako, in čemu se more ena reč v rabo priporočevati, ali celo zahtevati, da se rabi, dokler ni v rabo odobrena. Ali ne bode to popolnoma prazno delo, ako vlada te obrazce kaj predrugači, ali celó zaverže? Imamo li učitelji še premalo nepotrebne pisarije brez plačila? A tudi, obrazci naj se dajo tiskati enako dosedanjim, da ne bodo še z mudnim čertanjem imeli učitelji nepotrebnega dela! Pis.

**) Omeniti moram, da je okraj. šol. svet določil, da se ima letošnje šol. leto še le 11., 12. ali 13. septembra skončati; toraj ravno dobro pred, kakor se drugod šole uže zopet pričenjajo. — Zakaj tolika razlika proti drugod, to mi ni znano. Pis. — (Okraj to lahko sklene. Vr.)

pervim vlakom odpeljali domu. Toliko za zdaj. Drugi pot še kaj, ako je drago. — (Prosimo. Vr.) X.

— **Iz Vojnika.** »Učiteljsko društvo celjsko« imelo je dné 1. avg. v mestnej dekliskaj učilnici svoj osmi letošnji redni shod. Navzočih bilo je le 20 udov, ker je baš ta dan bila na Laškem okrajna konferenca, ter so tako vsi udje ovega okraja zaderžani bili vdeležiti se shoda. Po odpetji nekotih pesen prične društveni predsednik g. Bobisut zborovanje ob 11. uri dopoldne. Zapisnika (slov. in nem.) zadnjega shoda se prečitata, ter brez ugovora sprejmeta.

G. predsednik naznani nam dopise družtvenemu vodstvu: a) Direktorij štaj. učit. zveze vabi družtvo, vdeležiti se v obilnem številu občnega zbora te zveze, koji se če letos dné 6. i 7. sep. v Gradci obhajati, in družtvo naj voli, kakor po navadi dva zastopnika (delegata) k temu zborovanju; b) redakcijski komite graške »Päd. Zeitschrift« vabi družtvo, ka naj tudi ono kako svotico dodá k premiranju najboljšega pedagogičnega spisa v ovom listu; c) družtvo notranje-avstrijskih stenografv vabi, hoteč letos prirediti svoj občni shod, učit. družtvo k gmotni in duševni podpori.

Ti dopisi so se sledeče rešili:

Ad a). Za delegata uč. družtva celjskega volita se g. g. Bobisut in Brezovnik.

Ad b) in c). Družtvenemu vodstvu se odda, da pri prihodnjem zborovanju o njih poroča.

Nasledoval je za tem govor g. V. Jarc-a »o začetnem navku slovniškem« kot nadaljava govora pri zborovanju dné 4. jul. t. l. Danes razmotrava gosp. govornik spol in število samostavnikov, prosti stavek in osebek ter dopovedek, podpiraje svoje nazore in razvijaje z obilico praktičnih zgledov in nalog. — Družtvo se mu za njegov govor zahvali. Ker je poročevalec drugega predmeta »učni črteži za telovadbo« g. Tisch radi bolezni zaderžan bil se shoda udeležiti, odložila se je ta točka na prihodnji občni zbor dné 7. nov. t. l. A. B.

— **Iz Kranjskega šolskega okraja, 3. avgusta.** (Učiteljski shod) Dan vsakoletne učiteljske skupščine je učiteljem menda brez izjembe povsod težko pričakovan, zato pa tudi prijetin in blag. V prvi versti ponudi namreč ta dan ukaželjnemu učitelju marsikaki koristen nauk, kako naj se v šoli, in tudi zunaj nje véde; kaj naj posnema, ali česa naj se izogiblje i. t. d. Služi pa ta dan tudi nekako v oddih, zlasti ako se konferenca določi tako (kakor se je to zgodilo v Kranji že ponovljeno), da se more človek naslednji dan (v nedeljo) od popotvanja odpočiti. Svoje ljube in zveste prijatle pa človek vsako leto vsaj enkrat tudi rad vidi in jih osebno pozdravi, toraj ni čudo, da se človek tega dneva veseli. —

V Kranji versila se je skupščina za to leto 20. julija, in slavno mestno županstvo prepustilo je tudi letos dvorano svojega občinskega dóma za uč. zborovanje, za kar naj mu bo s tem izrečeno javno priznanje. O napovedani uri snidili smo se vsi učitelji iz okraja, ki se po postavi konference vdeležiti morajo; en učitelj (g. Fr. Petrič iz Zalega Loga) zaderževan je bil po hudi bolezni; drugega pa (g. J. Bezljaj-a iz Kranja) zadela je britka osoda, da moral je zapustiti drago domovino, ter oditi kot vojak, kamor gá je poklical najvišji glas.

Ko je k. kr. okr. nadzornik gosp. gimn. profesor Henrik Pirker kot pervosednik konference nazoče s prijaznim ogovorom pozdravil, izrekel je svojo zadovoljnost, da smo se v tako polnem številu snidili; omenil je dalje namena učiteljskih skupščin, da bi se namreč v prvi verstí doseglo soglasje v učnih metodah. Temu je sledila volitev dveh zapisnikarjev, in voljena sta bila skoraj-

Določilo se je, koliko imajo na gimnaziji dodati k učilnemu pripomočku. Prošnja gimnazijskega ravnateljstva, da smejo namestiti suplente na učiteljska mesta za učitelje v vojake poklicane, se je predložila slav. ministerstvu s primernim nasvetom.

Prošnja gimn. učenca za ponavljanje izpita se je zaverгла.

V Hrenovcah (okraj Postonj.) se ima upeljati poldneven poduk.

Prošnja pomožnega učitelja za dopustitev k učiteljskemu izpitu se je predložila slav. ministerstvu.

Pozivi zoper kaznivne razsodbe o šolskih zamudah, prošnje za nagrado in denarno pomoč so bile razrešene.

— **V Velikih-Laščah**, 10. avgusta t. l. Ta dan obhajal se je pri našej dvorazredni ljudske šoli slovesen sklep letošnjega šolskega leta. O 9. zjutraj bila je zahvalna maša in »Te deum«, a potem zbrali smo se vsi v prostornej, z mnogoterimi učilnimi pripomočki lepo okinčanej šolske sobi, ktera je bila ta dan zaradi mnogobrojne šolske dece vendar le tesna. Na mizi razstavljena bila so razna šolarska dela, katalogi i. t. d., in na dveh mizah posebej polno ročnih del učenk, česar pride v zaslugu naše učiteljici. Nazoča bila je najodličnejša gospoda iz Velikih-Lašč, med njo tudi gospa Hočever-jeva iz Ljubljane, gospa Martinak-ova, mati našega velecejenega g. c. k. sodnika tudi iz Ljubljane in nekoliko domačih. Najpoprej se je verstil kratek govor, s katerem se je otrokom razložil pomen današnje slovesnosti, ter posneli so se v malem obrisu predmeti, kateri so se prednašali, in lepi nauki, katerih so se mnogo učili za svoje prihodnje življenje. Ker je šola vert potrebnih naukov in koristnih znanj, a učitelji in otroci nja vertnarji; pokazali so otroci potem tudi dejansko svoje pridelke. Bili so vedno mirni, tihi, poslušljivi in odgovarjali so razumljivo in točno. Razlagali so novo mero, posodo in težo, navedli mnogo prihitljejev, ki se potrebujejo pri naglém računstvu in rešili so več primernih nalog iz številjenja. Prednašali so razne pesnice, razlagali pregovore ter natančneje pojasnovali s primernim deklamovanjem. Tako se je n. pr. pri pregovoru: Roka roko umije, prednašalo: »Vrabec in konj«; pri: Visoko obraz, nosi prazen klas: »Žitni klas« in pri drugih enako primernih: »Hromec in slepec«, »Zlati čas«, »Lenoba« i. t. d. Pri predmetu »Ptice« povdarjalo se je med drugim posebno njih korist, zaradi česar naj bi jenjali hudobneži preganjati najboljše prijateljice naše, ki neprestano nam pomagajo preganjati in pokončevati obilo požrešnega, tolikanj škodljivega merčesa. Ko so med drugim več znanih pticic na pamet popisovali, so zopet najprej deklamovali potem pa tudi peli: »Siničja tožba«, »Deklica in tica«. — Pri predmetu »Domovina« razlagali so najprej rojstveni kraj, potem materno deželo in naposled Avstrijsko-Ogersko državo. Naštevali so pglavitna mesta, gore, reke posameznih dežel ter popisali pridelke in obilno bogastvo te države. Ko so imenovali najvišjega oblastnika Avstrijsko-Ogerskega presvitlega cesarja, ki z očetovsko ljubeznjijo skerbé za nas in vse svoje podložnike, zapeli so navdušeno Hribarjev kánon: Bog ohrani nam cesarja svitlega i. t. d. Potem, ko se je zopet primerno vpletalo, deklamovali so najprej, pa tudi pozneje peli so pesnice: »Moj dom«, »Popotnik«, »Moja Avstrija«. K sklepu, ko se je otrokom priporočevalo in pokladalo nekoliko potrebnih vodil, ktere naj nikdar ne zabijo, zapela se je pesen: »Počitnice« in pri zahvali g. g. cesarskim kr. uradnikom, ki so namestniki našega svitl. cesarja F. J. I. zadonela je iz polnih gerl priljubljena cesarska pesen: Bog ohrani i. t. d. Razdelivši šolska naznanila in ko so bili že prej prejeli lepe spominke,

podali so se otroci mirni tihi, pa tudi veseli svojim potom proti domu. Zapisniki so kazali, da je to leto obiskovalo vsakdanjo in ponavljajno šolo skupno število 307 otrok; precejšnje število za dve učiteljski moči.

Gosp. J. A. Grebenc poklonil je šoli lepo in bogato zbirko metuljev, ki so se priredili našej zbirki rastlin in zazelk v nalašč zato pripravljeno škrinjico in je lep kinč šolske sobe, za kar zasluži omenjeni gospod spodobno pohvalo in zahvalo.

Čast in hvalo izrekam javno častitim gospém in gospodom c. k. uradnikom kakor vsem, ki so bili prišli, da so povzdignili slovesnost in s tem pokazali svoje mladinaljubje, a šolam prijateljstvo in naklonjenost. Bog jih živi!

Jož. Pavčič.

— **S slovenskega Štajera.** Že dalje časa imam namenjen dopis za naš edini slovenski šolski list, kateri se žalibog od naših učiteljev zeló premalo čita, toda človek ne ve prav, o čem bi pisal, dasiravno morebiti dneva ne omeni, ko se česa dogodi, o čemur bi bilo vredno pisati. Ali večinoma so zadeve, o katerih naj bi se pisalo, precej delikatne narave, in bi se nad priobčenjem ta ali ona osoba spodtikati utegnila. Ali nekatere splošne opazke si vendar le dovolim napisati. S svojim materialnim stanjem so učitelji sedaj v obče zadovoljni, t. j. ne čuje se v tej zadevi pritožeb in lamentiranja. To poslednje je sicer tudi radi tega umolknilo, ker nima učiteljstvo, zlasti ono slabše datirano, čisto nič upanja, da bi mu deželni zbor kaj priboljšal. Sicer pa more redno in varčno živeči učitelj s sedanjimi dohodki že izhajati. V prejšnjih letih so sicer učitelji enorazrednic večkrat pošiljali prošnjo deželnemu zastopstvu, naj bi se tudi jim opravilna doklada dovolila, a letos baje tega brezvspešnega koraka ne nameravajo storiti. Tudi v tej zadevi se je že čestokrat koledovalo, da bi se starejšim učiteljem 5 let službe iz stare šolske dobe pri pokojnine ne vštevata za 3. Ta korak je sicer bil in bo še v bodoče brez praktičnega pomena, ker naša deželna šolska postava itak nema določnega števila let, katero bi bilo predpisano za dosego cele pokojnine, marveč odločuje o tem, kedaj naj dobi učitelj celo pokojnino, edino le c. kr. deželni šolski svet. Ko že govorim o gmotnem stanju štajerskih učiteljev, naj omenjam, da bi 10 % starostne doklade imele učiteljeve dohodke pomnoževati, da si ravno postava jasno govori, pa dohaja takovo povišanje plače vsakemu učitelju, kateri služi skozi pet v zadovoljstvo, vendar se te kvinkvenije le nekaterim učiteljem podeljujejo. Poznam veliko učiteljev, katerim se je na 1. in 2. prošnjo to doplačevanje odreklo, in na 3. pa morebiti še odgovora ne dobé. Tudi potnine (diéte), katere so si učitelji z udeleževanjem pri okrajnih učiteljskih konferencah zaslužili, ne izplačujejo se učiteljem redno; znani so mi slučaji, da so se učitelji morali do naučnega ministerstva s pritožbo obrniti prej, nego so se jim zaslužene dnine izplačale. — Ali ta gmotna pitanja v obče ne bi bile še pri nas vzrok pritožbam, ako bi bilo barem v družih, važnejših obzirih vse v redu. Toda pritožbe čuješ, kamor koli se obrneš. Tu ti toži učitelj nad krajnim šolskim svetom, da ničesa več za šolo ne stori, tam čuješ zopet nepopoljne glasove o naredbah družih šolskih gospók. Res je, navdušenje za šolski napredek se je zeló ohladilo. Zato se le malo čuje, da bi si katera občina novo šolsko poslopje zidala, dasiravno bi ga tako trebala, kakor »riba vode«. Ali novcev mnogo manjka poedinim, zato si skoro nobeno šolsko svetovalstvo ne upa še občino z novimi nakladami obloževati. Največ pa slovenske učitelje in narodne možje to žali, da se daje nemščini povsodi prednost, da se povsodi le nemško uraduje, da se le nemške knjige priporočujejo i. t. d.

V c. kr. šolski zalogi v Beču so prišle na svitlo nove nemške čitanke v

8, v 5 in v 3 delih ter nove nemške slovnice v 4 delih; nove slovenske čitanke so nam bile od g. deželnega šolskega nadzornika tudi obljubljene, da jih dobimo o veliki noči že, a kakor se kaže, ne dobimo jih še s prihodnjim šolskim letom ne. Zeló so bili učitelji vsled tega vznemirjeni, ko so se jim iz šolarskih knjižnic nekatere slovenske bukvice konfiscirale; na pritožbo od strani okrajnih šolskih svetov je bilo pa to ugrabljenje zavrženo. Večkrat dohajajo ukazi takega zadržaja, da jih je težko izvesti; no, imamo pa iz izkušnje to tolažbo, da so nekatere dane norme precej elastične, kajti na uloženi ugovor se je to pa ono pravilo že skrčilo. — Zdaj proti koncu šolskega leta so pri nas okrajne učiteljske skupščine. Na dnevni red se postavljajo večkrat take reči, katere so bile že večkrat dobro premlatene, kar se nam ne zdi prav.

Za te konference se pri nas zahteva, da bi si učitelji v »časno dolžnost« šteli, izdelati pismeno nekaj danih vprašanj. Zgodilo se je pa, da nekateri učitelji tega niso storili; bili so na to preiskovani — a vspeh in nasledek teh preiskovanj mi ni še znan — menda ne bode nikakošen. — Na Štajerskem je še mnogo praznih učiteljskih mest. Domačih izpitanih moči ni dovolj, iz sednih dežel se ne jemljó radi, a neizprašanih nečejo postavljati, kajti še sedanje neizprašane namenijo odstavi. Odstavile so se tudi vse tiste učiteljice ženskih ročnih del, katere nimajo za to izpitov, dasiravno so bile v tej službi le malo časa. Izpitane učiteljice za to stroko, katerih je sicer še zeló malo, dobé pa tako majhno plačo, da ne morejo pri njej ne živeti in ne umreti, ako nemajo za moža učitelja; kakor je to v navadi. Še bi imel veliko pritožiti se »Učitelj. Tovarišu«, pa za danes naj te vrstice zadostujejo; morebiti pri priliki zopet kaj. — (Prosimo. Vr.)

— **Deželna učiteljska skupščina** (9. t. m.) ima določiti učno pot (Lehrgang) pojedinim naukom. Šolski in učni čertež stavi smoter in cilj, ki se ima doseči, učna pot pa pelje do namenjenega cilja. Odsek, ki pripravlja gradivo bodoči konferenci, je uže sestavil tako pot za vsak nauk posebej. Potem imajo tudi vravnana biti berila in slovnice za slovensko-nemške šole (perva, druga in tretja nemška slovnica) in morda dobomo potem drugačna berila. Tako piše »L. Schulzgt.« 10. avgusta v vvodnem članku: »Zur Landes-Lehrerkonferenz.«

Ali bodemo pa kedaj dobili slovenska berila vzlasti III. berilo za 4. in 5. razred, od tega nam »Schulzgt.« nič ne pove. In vendar bi bile šole slovenskih beril veliko bolj potrebne, kakor nemških, katerih imajo na zbiranje, in tu in tam prav dobrih. V »Sl. N.« sicer beremo, dné 21. avgusta, da dobomo v kratkem za slovenske ljudske šole nov »Abecednik« in »Pervo berilo« oboje v jednom zvezku, ki pride v c. k. zalogi šolskih bukev na svitlo. — Abecednik ta, ki ga imamo, ni napačen, 1. in 2. berilo tudi ni napačno, treba bi bilo nekoliko predelati nji po šolskih in učnih čertežih, 3. berilo naj bi bolj obširno razpravljalo, kar bi 1. in 2. začelo. — Kako lahko in kako hitro bi se to speljalo

— **Iz seje deželnega odbora** 10. avgusta. Deželni odbor je pritrdil predlogu, da se dvorazredna ljudska šola v Velikih-Laščah razširi v trirazredno, in da se plača 3. učitelja postavi na 400 gld. — Na dopis zarad posojila iz deželnega ali normalno-šolskega zaklada, ki ga potrebuje občina šmartinska pri Litiji za popraviljanje podrlih stropov šolske hiše, ki je bila še le pred 1 letom dodelana (!), se deželnemu šolskemu svetu odgovori, da je za tako posojilo treba dovoljenja deželnega zbora. — Omenilo se je, da vredništva tukajšnih časnikov tudi zamorejo prejemati darove v podporo rodbin rezervistov in jih izročati deželnemu odboru.

— **Na koperskem učiteljišči** je delalo menda letos 25 kandidatov maturo, se ve da Slovencev in Lakov skupaj, mej katerimi je bilo tudi nekaj ek-

sternistov. Izmej teh 25 je 13 dobro dostalo izpit, 12 je bilo vrženih. Slovenskih kandidatov je bilo letos v 4. letu 6, izmej kojih sta dva padla. »S.«

— **V Rudolfovem** sta voljena v dež. uči. skupščino g. g. J. Kancilija iz Žuženberka in A. Jerše iz Trebnega. Poročilo prihodnjic. —

— **Evropska Turčija** je imela pred zadnjo vojsko 6517 □milj in okoli 10 milijonov stanovalcev; Černagora, Srbija in Rumunija tukaj niso štete. Po 13. juliju t. j. po berlinskem miru, je neposrednje podložnih balkanskih dežel »Vzhodna Rumelija«, (Bolgarija na južni strani Balkana) 630 □milj in okoli 1 milj. ljudi, druge Turčiji ostala dežele merijo 3876 □milj in stanovalcev je 6 in pol milijonov.

— **Černagora** pred vojsko 78 □milj in 170.000 stanovalcev, sedaj ko je dobila pomorsko mesto Bar in nekaj od Hercegovine ima 158 □milj 220.000 ljudi, prirastka je 80 □milj in 50.000 ljudi.

— **Srbija** je imela pred vojsko 783 □milj in 1,360.000 ljudi, sedaj pa ima 993 □milj in okoli 1,640.000 duš, prirastek je 210 □milj in 320.000 duš.

— **Rumunija**, odškodovana za Besarabijo, katero je odstopila Rusom, dobi Dunavovo ustje (delta), Kačje otoke in Dobrudžo — oddaje 150 □milj in 135.000 duš, a dobiva 240 □milj in 175.000 duš, pred vojsko je imela 2.201 □milj in 5,073.000 duš, a sedaj ima 2.290 □milj in 5,110.000 duš, tedaj ima več 89 □milj in 37.000 duš.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraji Černomljskem. Na 1razredni šoli v Starem tergu pri Poljanah učit. služba 500 gl. in prosto stanovanje; na 1razrednih šolah v Preloki in na Verhu učit. službi (450 gl.) in stanovanje; na 4razredni ljudski šoli v Černomlji učit. služba (500 gl.); na 2razredni ljud. šoli v Dragotušu 2. učit. služba (450 gl.); krajnemu šolskemu svetu do 15. septembra.

V šolskem okraji Rudolfovem. Na 1razredni šoli v Toplicah (500 gl.) in stanovanje; na Prečini (450 gl.) in stanovanje; v Brusnici (450 gl.) in stanovanje; v Mirni (Neudegg) (450 gl.) in stanovanje; v Haidovici (450 gl.); v Ambrusu (450 gl.) in stanovanje; v Zagracu (400 gl.) in stanovanje; III. učiteljska služba na 3razredni ljudski šoli v Žužemberku (400 gl.) in stanovanje; II. učiteljska služba na 2razrednih ljudskih šolah v Trebnem in Čermošnicah (450 gl.). Pri dotičnih krajnih šolskih svetih do 20. septembra.

V šolskem okraji Kerškem. Na 1razredni ljudski šoli na Studencu (Bründl) pri Bučki učit. služba l. p. 500 gl. in stanovanje. Prošnje do 15. septembra srenjskemu predstojništvu na Studencu.

Na Štajarskem. Pri sv. Duhu pri Lučah (Leutschah) s 550 gl. in stanovanjem. Na lj. šoli za ptujsko okolico 2 mesti za podučitelje ali podučiteljice s 480 gl. (360 gl.) in 75 gl. za stanovanje do 1. septembra. — V Ljutomeru služba podučiteljice s 560 gl. (420 gl.) do 7. septembra.

Listnica vredništva: V. č. g. Ž — u v — ah. — Prejeli, hvala za spomin!

— Cerkvene skladbe sprejema in razglaša sedaj: »Cerkveni glasbenik«, a mi se svojim znancem priporočamo za šolske pesni, za primerne pesni v korist mladini; — ne gledé na to, bi Vas in sebe blamirali, ko bi tako delce priobčili. —